

'Oud, steriel en zonder vitaliteit'

Paus Franciscus krijgt Internationale Karelsprijs en leest Europa de levieten

- ▶ Karelsprijs bekroont inzet voor Europa
- ▶ Paus doet in zijn dankwoord een moreel appel aan Europa
- ▶ Wijst hij populistische en bepaalde regeringen met de vinger?

Erik DE SMET

De *Internationaler Karlspreis zu Aachen* of Karelsprijs, genoemd naar Karel de Grote, geldt als een van de belangrijkste Europese onderscheidingen en wordt sinds 1950 jaarlijks uitgereikt aan personen of instituten die zich op een bijzonder manier inzetten voor de uitbouw van Europa. Dit jaar ging de prijs naar paus Franciscus. Niet in Aken, waar de Karelsprijs normaal wordt uitgereikt, maar in Rome richtte de opvolger van Petrus zich in zijn dankwoord, in het bijzijn van drie regeringsleiders en de top van de Europese Unie, tot een continent dat volgens hem onterecht twijfelt aan zichzelf.

„Oud, vermoeid, steriel en zonder vitaliteit.” Met die harde woorden schilderde de paus het huidige Europa. Gedreven door egoïsme is de „familie der volkeren” op het Oude Continent volgens hem ver verwijderd van de droom die de vaders van Europa koesterden. Hij pleitte dan ook voor een cultuur van dialoog, voor waarachtige ontmoeting tussen volkeren en voor een nieuw Europees humanisme. „Creativiteit, genialiteit, het vermogen om recht te krabben en uit te stijgen boven de ei-

gen mogelijkheden zijn tenslotte de kenmerken van de ziel van Europa,” zei de paus, „waarbij iedereen, groot en klein, meewerkt aan de opbouw van een samenleving gericht op verzoening en integratie.”

Vooraf Duitse commentatoren lazen in de pauselijke toespraak een vingerwijzing naar rechtse groepen als Pegida en AfD, eurosceptische populistische regeringen die hun grenzen voor vluchtelingen willen sluiten. Was de keuze voor paus Franciscus inderdaad politiek geïnspireerd?

„Net zoals de Nobelprijs voor de Vrede is de Karelsprijs nooit politiek neutraal”, meent Steven Van Hecke, docent Europese instellingen aan de KU Leuven. „Johannes-Paulus II kreeg de Karelsprijs voor zijn inzet voor de Europese eenheid evenzeer als voor zijn bijdrage tot de val de Berlijnse Muur. Zelf vind ik de huidige paus een veilige keuze. Franciscus, de eerste niet-Europeaan aan het hoofd van de katholieke Kerk, geldt immers zowel voor links als voor rechts als een moreel baken.”

„Franciscus' oproep geldt niet enkel voor politici, maar voor ons allen”

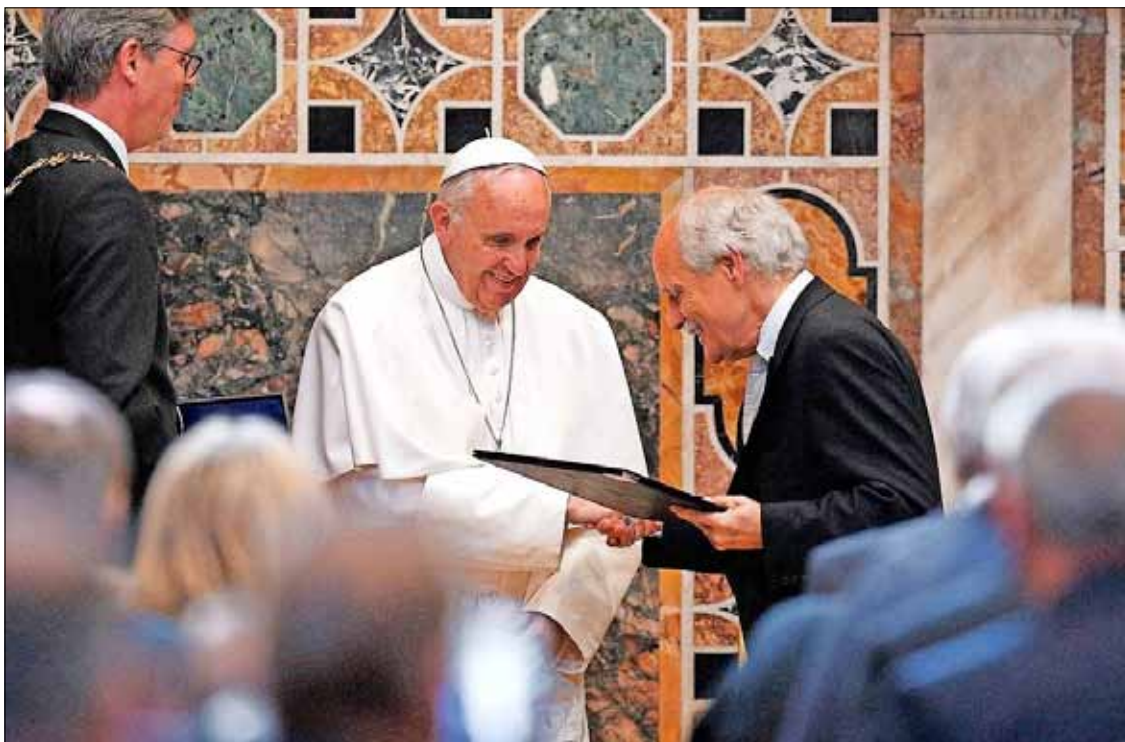
Volgens Herman Van Rompuy, gewezen voorzitter van de Europese Raad en in 2014 winnaar van de Karelsprijs, moet de keuze voor paus Franciscus zien in Duits perspectief, want de meeste juryleden zijn Duitsers. Niet toevallig wees de paus in zijn dankwoord op het belang van de herinnering om te voorkomen dat we dezelfde fouten maken als in het verleden.

„Voorts wordt met de keuze voor paus Franciscus scherp gesteld op de waarden van de Europese beschaving”, zegt Van Rompuy. „Reeds in december 2014 gaf paus Franciscus in Straatsburg een speech vol waarschuwingen en terechtwijzingen, waarbij hij de oorspronkelijke dynamiek van het Europese project bewierookte.”

Steven Van Hecke: „Bij Franciscus' bezoek aan het Europees Parlement in Straatsburg was de vluchtelingen crisis nog niet zo nijpend en was er nog geen sprake van referenda tegen de Europese Unie. In zijn dankwoord voor de Karelsprijs verwees de paus uitdrukkelijk naar het onthaal van vluchtelingen. Daarbij boog hij het beeld dat hij in Straatsburg ophing van Europa als een vermoeide grootmoeder om naar dat van een liefdevolle moeder die zorgt voor wie haar is toevertrouwd. Dat is bovenal een moreel appel. Heikele vraagstukken over de toekomst van de Europese instellingen en relaties met de lidstaten bracht hij niet ter sprake.”

Ook Herman Van Rompuy hoort een appel. „Paus Franciscus herinnert aan het humanisme dat hoort bij de Europese cultuur. Zijn oproep geldt niet enkel voor politici, maar voor de hele samenleving. Die boodschap mag ook in ons land wel eens klinken. Wij zijn afgeleden naar een cultuur van angst. De paus komt op voor humane waarden, maar het is aan de politici om die om te zetten in concrete daden. Bondkanselier Merkel probeerde dat alvast in de vluchtelingenkwesitie.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Jürgen Linden, vorige burgemeester van Aken, overhandigt de Karelsprijs. © KNA-Bild

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Kom binnen

Plotseling zat hij daar. Op een willekeurige zondag, in een zijbeuk van onze parochiekerk. Een jongeman die ik al jaren ken en die ik een warm hart toedraag. Een fijne kerel, met veel talent. Afkomstig uit een andere streek, maar als inwijkeling vorig jaar in onze parochiekerk gehuwd. Sindsdien kwam hij nauwelijks nog in onze kerk. Eén keer was hij present op een terugkeermoment voor jonggehuwden. Maar kijk, ineens zat hij daar weer.

Na de viering sprak ik hem aan: „Fijn dat je er bent.” Hij glimlachte. Ja, hij voelde vandaag de behoefte hier te zijn. Na een drukke werkweek was dit precies wat hij nodig had, een moment van rust in zijn hoofd. Even alle wereldse zorgen loslaten. Misschien denkt u nu: „Daar gaat het niet om, in de eucharistie vieren we de aanwezigheid van Christus.” Toch had de jongeman een punt. Ons hoofd een uur uit de mallemlolen van het leven halen, is wel degelijk een belangrijk aspect van de misviering. En meer nog van een kerkgebouw. In die kleine doelstelling schuilt een groot besef.

Je ziet dat vooral in het buitenland, wanneer je ergens op vakantie bent. Mensen die anders zelden in een kerk komen, doen dat wel als ze op reis gaan. Wellicht omdat hun reisgids het bezoek aan deze of gene kerk aanbeveelt. „*Mérite un détour*”, u kent dat, de omweg waard. Eenmaal binnen, gaat het echter om meer dan een artistiek retabel of een indrukwekkend gotisch interieur. Het kerkgebouw neemt van hen bezit. Het contrast met de buitenwereld overrompelt. Op straat is het heet en druk, binnen koel en rustig. De stilte overrompelt de kleine mens in een groots gebouw. Kerkenbouwers kennen hun stiel, al eeuwenlang.

Hoe soberder de kerk, hoe intenser dat effect. Daarom ben ik dol op romaanse kerken. Als u ooit in Londen komt, moet u beslist eens binnenlopen in de *St Bartholomew the Great*, de oudste kerk van de Britse hoofdstad. Om die parel te vinden, moet u eerst door een steegje dat onder een oud vakwerkhuis loopt. Het is een anglicaanse kerk, maar laat dat u niet beletten om er eens een viering bij te wonen, want het zangkoor is absoluut top. Ik hoorde hen ooit Händel zingen, hemelser is op aarde nauwelijks bereikbaar.

Merkwaardig genoeg hebben mensen veel minder de neiging om in eigen land of streek een kerk binnen te lopen. Veel kerken zijn ook zelden open. Dat is begrijpelijk, want kerken zijn vaak het doelwit van erfgoeddiefstal. Het is ook niet altijd haalbaar om een vrijwilliger te vinden die een oogje in het zeil houdt. Niettemin blijft het jammer, want de hedendaagse mens heeft meer dan ooit behoefte aan momenten van stilte, verwondering en bezinning.

De stilte overrompelt de kleine mens in een groots gebouw

Komend weekend, zaterdag 4 en zondag 5 juni, krijgen we daartoe alvast de kans, want dan vinden de jaarlijkse *Open Kerkendagen* plaats. Dat is een geslaagd initiatief waaraan 580 gebiedshuizen deelnemen, verspreid over het hele land. Alvast op die dag zeggen onze kerken: „Kom binnen.” Neem maar eens een kijkje op www.openkerken.be om te weten waar precies u terecht kunt. Het thema luidt dit jaar *Klanken en stilte*, twee woorden die goed bij kerken passen. Bezoekers kunnen in alle betrokken kerken genieten van stilte, maar evengoed van orgelspel of zang, van klokkengelui of vespers. Vaste kerkganger, randkatholiek, cultuurliefhebber of toevallige passant, voor ieder is er een goede reden om binnen te lopen en even te blijven hangen. Mensen wier geloof in de nevelen der tijd verdampde, herontdekken er misschien een oud verlangen.

In een ideale wereld is het kerkgebouw niet enkel de plek waar we op zondag een uurtje verzamelen. Laat kerken zoveel als mogelijk open huizen zijn, die ons altijd welkom heten. Een plaats om onze ogen en gedachten te laten verdwalen. Om ons hoofd te legen en ons hart te vullen. Om de tijd even stil te zetten en de tijdloosheid in te ademen. Nergens anders is het onderscheid tussen kijken, mijmeren, wegdrogen en bidden zo klein als daar, in het huis van God. ”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be